Steinfeld Sándor

HOZZÁSZÓLÁS

Az alábbiakban közölt írás a háború előtti HÍD-ban jelent meg 1939-ben, a folyóirat áprilisi, májusi és júniusi számában. A cikksorozat megírását még az előző év őszén határozták el a HÍD szerkesztői, az akkor illegalitásban élő Pap Pál szabadkai tartózkodása alatt. Ekkor született meg Pap Pál Ár ellen (HÍD, 1938. október) című cikke is. A szerkesztőségben úgy határozták el, hogy a Jugoszláv Kommunista Párt népfront-politikáját cikksorozatban fejtik ki és alkalmazzák a magyar kisebbség soraiban vívott politikai harc sajátosságaira, kapcsolva ezt a harcot az egész ország haladó erőinek küzdelméhez, ellenszegülve a jobboldali fasizáló irányzatokkal szemben.

Így szándékoztak támogatást és irányelveket nyújtani a HÍD oldalairól is a magyar haladó erők politikai küzdelmének a Jugoszláv Kommunista Párt által sugalmazott és vezetett népfront-politika alapján. A cikksorozat, a fél év előtt közzétett Pap Pál cikke is, különösen szemmel tartotta az akkor feltörőben levő dr. Nagy Iván szerkesztésében megjelenő A Nép c. hetilap reakciós álláspontjait. Ez a Zágrábban magyar nyelven megjelenő újság a magyar nemzeti kisebbség felé fordulva az országban erősödő fasiszta tengelybarát irányzat egyik sajtószerve volt, a maga területén hatva a „nemzeti egységet" képviselte, munkásellenes, a jobboldali „keresztény gondolkodás", az irredentizmus alapján és valójában a jobboldali polgári körök befolyásáért küzdött a dolgozók körében.

A cikksorozat első írására kapott megbízást dr. Steinfeld Sándor, a szerkesztőségben (Mayer Ottmár, Simokovics Rókus, Steinfeld Sándor és mások részvételével) megbeszélt vázlat alapján. Így készült el az első cikk, és miután beterjesztette a folytatás vázlatát is, megbízták az egész sorozat megírásával. A cikksorozatnak szándékosan adták a semmitmondó Hozzászólás címet, nehogy a cím is felhívja a HÍD-at könyörtelenül ellenőrző sajtócenzúra képviselőjének figyelmét.

ELSŐ KÖZLEMÉNY

Mióta kisebbségek vannak, mióta a kisebbségek kormányt támogatva, vagy az ellenzék oldalán, több-kevesebb sikerrel harcolnak jogaikért, önnállásuk, megmaradásuk és fejlődésük biztosításáért, állandóan napirenden van a kér-

dés: egészet képez-e a kisebbség, vagy ugyanúgy osztályokra tagozódott, mint a többséget alkotó nép társadalma? A kérdés ma különös érdekkel bír, megoldása nagy fontosságú a múlt mérlegelésére és annak a megállapítására, hogy a jövőben milyen állást foglaljunk el a sorozatosan fölbukkanó nehézségekkel szemben. Erre a fontosságra vall, hogy a világsajtó, de — ami minket a legközelebbről érdekel — a mi közéletünk is, hangos a vitától és az összes érvek és ellenérvek a fönti kérdés körül forognak, vagy erre vezethetők vissza.

Hogy olvasóink számára a fejleményeket összegezhessük és a nagy zenebonát összhangzóbbá, érthetőbbé tegyük — az alábbiakban megkíséreljük a kérdés tisztázását. Fölsorakoztatjuk az előadásokban, cikkekben, nyílt levelekben szereplő nézeteket — megtisztítva azokat a személyeskedés értelemzavaró sallangjaitól — és egyúttal kifejtjük a mi helyesnek vélt álláspontunkat. Módot akarunk így adni a vita lefolytatására és annak minél szélesebbgyökerű eredményességére — az együttműködés valóraváltására. Hisszük, tudjuk, hogy ez minden — pillanatnyilag bármilyen pártállású — becsületes, népe érdekeit szem előtt tartó magyar ember leghőbb óhaja.

„Mi kisebbség vagyunk és nem fecsérelhetjük erőnket osztályharcra, ami különben is idejét múlta és akkor is, amikor időszerű volt, csak nemzetközi zsidók, vagy romlott lelkű, hazaáruló zsidóbérencek találták ki, hogy a maguk sötét érdekében megmételyezzék a békére vágyó és virulni akaró emberiséget. Osztályok nincsenek, csak nemzetegész van, csak sorsközösség van..."

Nagyjából így hangzik az egyik nézőpont és meg kell jegyeznünk, a legtöbbet hangoztatott, legelterjedtebb az összes téves állásfoglalások között.

Kisebbségi sorsban élünk — ez tagadhatatlan. De valóban annyira helytálló mindaz, ami a fenti állítás szerint ebből következik, különösen a mondat második fele? Látni fogjuk, hogy nem.

Először is: erőpazarlás-e az osztályharc, olyan fényűzés, amit ma nem engedhetünk meg magunknak? Már a kérdés ilyen felállítása is hozzáneméretést, tudatlanságot árul el. Miért? Mert abból a tévedésből indul ki, hogy az osztályharc olyan játék, szórakoztató féle, mint a kuglizás, vagy a moziba járás, amit ha jól megy a sorunk, megengedhetünk magunknak, de ha szűkösen élünk, le kell róla mondanunk. Ugye, milyen egyszerű? Azonban az óhaj, minden jámborsága ellenére, csak óhaj marad és hasonlít a megboldogult természetbölcselethez, melynek hívei a természetkutatást elvetve, a természet törvényszerűségeit íróasztaluk mellől akarták kieszelni és az ellenvetésre: mi lesz ha „fölfedezéseik" nem fedik a valóságot — azt felelték: annál rosszabb a valóságnak!

Tudjuk, hogy a társadalomnak megvannak a maga törvényszerűségei — függetlenül az egyéni akarattól. Az emberiség, a társadalom, vagy egy osztály — mert ez is van, mint azt alább látni fogjuk — előrehaladását pedig éppen ezen törvényszerűségek kutatása és megismerése biztosítja úgy, hogy hozzájuk cselekedő módon alkalmazkodva igyekszik azokat a maga javára fölhasználni.

De térjünk vissza a kérdéshez. Vannak-e osztályok? Ha igen: vannak-e kisebbségi társadalomban is? És valóban zsidók és hozzájuk hasonló, minden emberi közösségből kiüldözésre méltó, sötétbenbujkálók agyréme az osztályharcnak nevezett bujakór?

A társadalom emberi közösség. Az ember társadalmi lény és ugyanúgy nem maradhat fenn a társadalmon kívül, mint hal a szárazon. Ez vitathatatlan. Ugyancsak vitán fölül áll, hogy a társadalom csak termelve, a fölélt javakat újjátermelve létezik és ezen termelés méretei szerint fejlődik. Ha többet termel: halad, ha kevesebbet: visszaesik. A javak anyagát a természet adja, de azokat használhatóvá a munka teszi.

Mi határozza meg az embert a társadalomban? Elsősorban a munkája. De a munkához szerszámok is kellenek és nyersanyagok, vagy ahogy azokat tudományosan mondják: termelőeszközök. Mit látunk a mai társadalomban? Hogy az részekre tagozódott. Egyik oldalon állnak a földbirtokosok, gyárosok, bankárok, stb. — termelőeszközök tulajdonosai —, a másik oldalon: akik megszabott bérért a termelőeszközök segítségével azok tulajdonosai számára a javakat — az árut — létrehozzák. A két csoport — osztály — között vannak az ún. kisemberek, akik, ha termelőeszközök tulajdonosai is, az első csoportba nem számíthatók, mert anyagi helyzetük azokénál sokkal alacsonyabb és a

mai viszonyok között — egészükben — oda nem is emelkedhetnek. Ide soroljuk a kisiparosokat, kiskereskedőket és a szabad pályán levőket.

Láthatjuk: a társadalomban elfoglalt hely — osztályhelyzet — attól függ, hogy az illető egyén, vagy csoport a termelőeszközökkel milyen viszonyban van. Más szóval: tulajdonosa-e azoknak, vagy sem? Ez a valóság, és azt a mai berendezkedés keretein belül pusztán szép óhajokkal megmásítani sem lehet, még elkendőzni sem. Vagy talán akadnak olyan együgyűek, akik azt hiszik, sikerül nekik a béressel elhitetni, hogy tőle a vele esetleg egy anyanyelvű gazda; a munkással, hogy tőle a vele esetleg egy anyanyelvű gyáros semmiben sem különbözik?

„Hát jó — halljuk az ellenvetést — osztályok vannak, de ebből még nem következik az osztályharc tárgyilagos létezése is: nem következik annak a megokoltsága, hogy azt nem fölbujtás, izgatás hozza létre!"

Mit is mond ez a szépen hangzó és sokat hangoztatott állítás?

Semmi mást, mint hogy a munkást föl kell bujtani, hogy nagyobb bért, rövidebb munkaidőt akarjon; hogy a gyárost tüzelni kell, hogy minél nagyobb jövedelmet akarjon elérni és adott esetben, ha érdekei úgy kívánják (és mikor nem kívánják?) ellenszegüljön munkásai fentebb kifejezett óhajának és tőle telhetőleg mindent megtegyen, hogy azokat ne kelljen teljesíteni. Hát ezt, ép ésszel, valóban senki se hiheti el.

Mert mi is tulajdonképpen az osztályharc, annak lényege? Mi tesz egy osztályt osztállyá?

Hogy osztályok vannak, azt el kell ismernünk, aminthogy ezek éppen azért osztályok, mert a termelésben, a társadalomban, a javak elosztásában ellentétes helyeket foglalnak el. Ebből a vak is láthatja, ha akarja, hogy alapvető érdekeik sem lehetnek azonosak. És az osztályharc, annak lényege nem más, mint a küzdelem ezen érdekek érvényre juttatásáért. Ez a küzdelem lehet tudatos és nem tudatos. Az osztállyá alakulást éppen ez a különbség határozza meg. Amikor egy tásadalmi réteg osztályhelyzetének tudatára jön, akkor válik a társadalmat tudatosan formáló erővé — osztállyá. Ezt a pontot gazdasági, később politikai alakulatok, szervezetek, harci szervezetek — ezért osztályharcos szervezetek — megalakulásai jelzik.

Azonban tévedésbe esnék, aki azt hinné, hogy mindez csak a mai társadalom velejárója és azon belül is csak a munkásság kiváltsága. Nem.

Mindenki hallott már a céhekről. Ugye milyen ártatlan alakulatok ezek? Ünnepélyes alkalmakkor szószólói alatt fölvonul a céh, beszédek hangzanak el, a zene szól és utána mindenki megilletődve hazamegy. Hát ezek a céhek valamikor a városi iparosság gazdasági és harci osztályszervezetei voltak és a regényes középkor a történelem lapjaira bizony sok véres csatát írt föl, amelyeket a céhekbe tömörült iparosság vívott jogaiért és azok a zászlók nem egy véres ütközetben hirdették a föltörekvő osztály győztes igazát az uralmon levővel szemben.

Vagy vegyük a gyárosok szövetségét, vagy bármely más munkaadói testületet. Ezek működése ellen igazán senkinek se lehet kifogása. És mégis, ezek az egyesületek képezik az uralkodó osztály fegyvertárának egy részét. Csodálatos, senki sem ütközik meg ezen egyesületek osztályharcos működésén azok közül, akik a munkásság szervezkedésére tücsköt-bogarat kiabálnak.

És itt van a kutya elásva. Mert mit is mond csak köznapi nyelven a következő állítás?

„... A földműves nép (!) csak része, ha nagyobb része is, a nemzetnek, a nemzet minden tagjával *azonos* törekvésekkel és nem osztályelkülönüléssel, külön osztályérdekkel, vagy pláne osztályharccal... (és) népünk sorsa attól függ, mennyire sikerült lebontani a különbséget, kiépíteni a sorsközösséget, köztudattá tenni azt, hogy az egész élete nem választható el a nemzetegész életétől..."

Eszerint a gazda, a béres, a földbirtokos, a napszámos (földművelő nép) egy fogalom. Hogy ez nem igaz, hogy ezt mondani vagy tudatlanság, vagy tudatos ámítás, azt nem kell külön bebizonyítanunk. Lehet-e a 2400 dináros évi jövedelemmel bíró, rongyos, éhező, fázó Oraveczeket és a több száz holdas nagybirtokosokat közös érdekű társadalmi csoportba sorozni? Vannak, akik azt mondják: lehet. Szerintünk nem, vagy legalábbis nem úgy, ahogy a fenti urak gondolják. De gyerünk tovább. Vojvodinai magyar földművesekről lévén szó,

tudjuk, hogy azoknak közel háromnegyedét Oraveczek alkotják és ezért bátorkodunk a „földműves nép" alatt őket érteni. És erre vonatkozólag a fenti idézet nem mond mást, mint hogy az Oraveczek törekvései *azonosak* a nemoraveczekével.

Mijük nincsen és nem volt az Oraveczeknek? — Földjük. Mijük volt sok évszázadon át és van ma is a nem Oraveczek egy számbelileg kicsiny, de annál súlyosabb hányadának? — Földjük. Mit akarnak az Oraveczek? — Jobb bért, rövidebb munkát és földet. Mit nem akartak adni, és ma sem akarnak adni nekik a nem Oraveczek? — Jobb bért, rövidebb munkát és földet. — Jogtalan, erkölcstelen, kisebbségellenes az Oraveczek kívánsága? — Nem. Jogos-e, erkölcsös-e, ha azok megvalósítása képezi törekvéseik egy részét. — Igen. És mégis: *„Ti Oraveczek maradjatok nyugton és ne legyenek a nem Oraveczekével ellentétes kívánságaitok, mert az főbenjáró bűn, nemzetegészárulás, osztályharc. Ezt kívánja tőletek a ti, a nem Oraveczekével, íróasztal mellől, kényelmesen azonosított törekvéstek. Ámen."*

Vagyis a fenti logika szerint a nincstelenek érdeke teljesen azonos, egyenlő a birtokon belül levőkével, másszóval: 0 = 1-el! Nem kell számtantudósnak lennünk annak a megállapításához, hogy ez lehetetlen és az előkészítőst is elbuktatják, ha ilyet állít.

Kinek érdekében ágál valóban a fenti idézet? A nem Oraveczekében, a társadalom uralkodó rétegei érdekében. De ki a többség? A jövő építői, maltere és téglái — az Oraveczek! Kinek az érdekei fontosak elsősorban kisebbségünk haladásának, fölemelkedésének szempontjából? A többségé. Mi legyen tehát a kisebbségi jelszavak elseje? Az Oraveczek kielégítetlen ősi vágya — földet!

Megbomlasztja-e vajon ez az oly szükséges kisebbségi arcvonal egységét? Nem, hanem még inkább egybeforrasztja, átütő erejűvé teszi. Pedig ez osztályharc, még pedig a javából.

Nem akarjuk mondanivalónkat túl hosszúra nyújtani, s megelégszünk ezzel az egyetlen példával.

Amit eddig kifejtettünk, azt bizonyítja, hogy minden társadalom, tehát a kisebbségi is, osztályokra tagozódott, függetlenül az egyéni óhajoktól. Továbbá, hogy az osztályharc nem izgatás, hanem társadalmi berendezkedés eredménye. Végül, hogy az osztálykövetelések kielégítéséért való harc nem bomlasztja, de acélozza a nép igaz érdekeit védő kisebbségi arcvonal egységét és akcióképességét; míg azok semmibevevése, vagy olcsó szólamokkal való elintézése annak gyöngítésével, szétzüllésével jár.

A másik mai divatos jelszó a keresztényi-nemzeti gondolat. Ha csak a nevéből következtetnénk a lényegre, szinte semmi kifogásolni valót nem találnánk. Emberszeretet, szociális gondolat, az osztályok és osztályérdekek elismerése, a nemzeti jogokért való harc — de nem más népek rovására, harc a lelkiismereti szabadságért, az emberi jogokért, az embernek ember által való kihasználása ellen. Akadhat-e elvetemedett, istentől elrugaszkodott valaki, aki mindezt nem helyeselné? Bizonnyal nem, legalábbis nem a dolgozók soraiban, akikért és akiknek ezen eszméknek szolgálniok kellene.

Azonban nézzük csak meg a dolgot nem eszmei elvonatkozásában, de gyakorlatban. Nem távoli országokban, de nálunk és közvetlen közelünkben. A türelem és megértés helyett türelmetlenség és ádáz gyűlölködés. Az egy akol egy pásztor politikai jelentését úgy magyarázzák, hogy az egy népet, egy tábort, egy pártot, egy vezért jelent! Göbbels se mondhatná különben. És nem véletlen, hogy a saját maguk által a népérdek kizárólagos képviselőjévé kinevezett és csakis ezért a szerepért csiczmáskodó — népiesch — vezér és vezérecskék ideálja Hitler és a náci módszerek. Nem véletlen, hogy a népet pajzsára írt, de az igazi népérdeket semmibevevők a keresztényi eszme nevében borulnak le azok előtt, akik a világ négy sarkán már meggyújtották az új világháborút, a hódító, idegen népeket leigázó háborút. Azok előtt, akiknek harci módszere a védetlen városok, nők, aggok és ártatlan gyermekek csöppet sem keresztényi bombázása, Guernica lerombolása. Azok előtt, akik a szent helyeket meggyalázzák, papokat kínoznak és gyűjtőtáborba hurcolnak, mert éppen a keresztényi eszmét, Krisztust, az elnyomottak, a rabszolgák Krisztusát szegezték szembe az Antikrisztussal, akit nálunk a *kereszténység! nép!* jelszavakat bömbölő, habzó szájúak dicsőítenek. Arról nem is szólunk,

hogy Magyarország ott vergődik az ősi ellenség halálos ölelésében és ebben nem kis részük van a mieinkkel hasonszőrűek áldásos működésének. Vagy lehet-e a nép nyelvét betiltó, ősi, nemzeti hagyományait tűzzel-vassal tipró „fölszabadítók" elől úttalan utakon menekülők százezreire keresztényi szeretettel azt mondani: — elnyerték méltó büntetésüket.

Hihetünk-e az anyanyelv jogaiért harcoló olyan vezér őszinteségében és odaadásában, akinek éppen ez a nyelv nem anyanyelve? Hihetünk-e szándékainak tisztaságában, ha mindazt, ami ellen itt harcol, másutt jóváhagyja?

Nem az elvek fontosak, nem a hirdetett elmélet. A gyakorlat alapján ítélünk emberekről, mozgalmakról, pártokról. És ott, ahol az elmélet és gyakorlat között szakadás állott be, ott az elmélet csak palást volt, amit a gyakorlat leszakított, hogy a szándékot a maga meztelen valóságában mutassa meg. Ha máshol helyesnek, a keresztényi és nemzeti gondolat valóra válásának tartom (másképp nem dicsőíthetném) a népek szabadságvágyának durva megfojtását, a nemzeti önrendelkezési jogok antidemokratikus megcsúfolását, a hódító háborút, akkor — ha alkalom adódik rá — az eddig csalétkül szánt, fennen hangoztatott, nagy jelszavakat sutba vágva — én is ugyanúgy cselekszem majd. Teszem mindezt azért, mert titkolt célom nem a nép java, hanem a vezérség minden áron, a hatalom és az avval való visszaélés. Ezt mondják a tények — a legkeményebbfejű dolgok — és a történelem folyamán tapasztalható példák sorozata.

Nem a keresztényi eszmékben, nem a nemzeti gondolatban van a hiba, de a mögéjük húzódó fasiszta valóságban. Nem a keresztényi, krisztusi keresztet kifogásoljuk, hanem annak az árnyékába bújtatott és csak kedvező pillanatra váró nyilat és horgot.

Mi egységet akarunk a közös célok eléréséért, de a külön eszmék és érdekek elismerésével és tiszteletben tartásával. Csakis így, ilyen úton lehet egybeforrasztani kisebbségünket. És aki kijelenti: „...az egységet akarom, de az az egység csak az én mozgalmamat jelenti..." az valójában éket ver magyar és magyar közé; az nem demokrata — ha százszor is annak nevezi és nevezteti magát, hanem idegenből mintázott népellenes politikai eszmék fullajtárja.

Mi elismerjük minden ember jogát, hogy a maga módján keresse boldogulását, csak ez az út ne menjen a népérdekek rovására. Hajlandók vagyunk mindenkivel együtt dolgozni az összes közös nevezőjű célokért, ha csak egy érintkezési pontot is találunk. De minden erőnkkel és minden fölhasználható eszközzel harcolunk azok ellen, akik a maguk, vagy egy klikk érdekeit, egyéni kis céljait a nép, az egység fölébe helyezik. És különösen küzdünk a keresztényi jelszavak tisztes vértje mögé búvó, nemzetegységről prédikáló, parancsuralomról álmodozó népbolondítók ellen, mert bennük látjuk minden igaz, hites, jószándékú akarás orgyilkosait.

Így követelik tőlünk Rákóczi, Kossuth, Petőfi és Ady szelleme, a magyar népi hagyományok. És a harchoz lendületet, végtelen kitartást ad a demokratikus népszabadságok minden akadályon át diadalmaskodó erejébe vetett, meg nem ingatható hitünk.

(1939. április)

MÁSODIK KÖZLEMÉNY

Ha a Jugoszláviában megjelenő magyarnyelvű újságokat, folyóiratokat és egyéb kiadványokat olvassuk: ezt a szót — egység — majd minden cikkben ott találjuk. Az idegenből jött fölületes szemlélő örömmel észlelheti, hogy az egész kisebbségi magyarság — tekintet nélkül társadalmi, politikai beállítottságára — egységes, mert ugyanazt akarja. Ha pedig némi politikai iskolázottsággal is rendelkezik, akkor megállapíthatja, hogy okvetlenül szebb napok virradnak ránk, mert egységben az erő és az egységes föllépés meg kell hogy hozza az eredményt.

Így ez a jóakaratú idegen. Azonban mi, itt élők, jobban, mélyebben látjuk a helyzetet és másképp is ítéljük meg.

Abban tényleg megegyezünk, hogy az egység életszükséglet. De csak ebben. Ez pedig édeskevés. A dolog lényege ma már nem az egységvágyás, hanem a mód, ahogyan különböző nézetek képviselői ennek létrehozását elképzelik,

ahogyan annak nyélbeütésén dolgoznak. És itt óriási különbségek vannak. Nem áll módunkban külön-külön felvázolni az egyes nézőpontokat. Ma még ott tartunk, hogy ezek száma ezernyi. De ez nem is fontos. A szemünk láttára és fülünk hallatára végbemenő kikristályosodás folyamata végeredményben is elvisz addig a pontig, melyre az eddigi jelek alapján biztosan következtethetünk. Addig a pontig, ahol két-három módszer köré csoportosultak, kiket az eszmék, áramlatok harca a politikai cselekvés útjára vitt.

Hasznos már *most* bemutatni az összebékíthetetlen elképzeléseket, hogy egyrészt a tisztulási folyamatot meggyorsítsuk, másrészt a választást megkönnyítsük, jobra vagy balra; előre vagy hátra.

Itt vannak a „népközösség", a „nemzetegész", a „magyar sorsközösség", az „osztálynélküliség" jelszavai. Életszemléletünk felkavartságát mutatja, hogy sokszor ugyanazon lap hasábjain ellentétes jelszavak még ellentétesebb magyarázataival találkozunk. Szükségesnek tartjuk, hogy ebben a bábeli elnevezés zavarban — és mert zavar a szavakban csak a fogalomzavar egyik megnyilvánulása — tehát fogalomzavarban rendet csináljunk.

Nem állíthatjuk tiszta lelkiismerettel, hogy nálunk a népellenes fasiszta irány már teljesen kialakult. Egyes csoportok ebben az irányban fejlődnek, de hogy valódi — eljövendő, vagy áhított — vértjükben lépjenek a tömegek elé, attól azoknak ellenséges hangulata ugyanúgy visszatartja, mint saját eszmevilágukban különböző ellentmondásai. Az osztályharc tárgyilagos létezését öntudatosan valló és az összes szabadelvű erőkkel szövetkezni akaró baloldal mellett, csírájában bár, de ott van a „népi szocialista" irány is. Le kell szögeznünk, hogy a fasizmus főkolomposai romboló munkájukat szerény felkészültséggel, de annál több rosszakarattal végzik.

A népiesek „magyarközössége", „népközössége", „sorsközössége", „osztálynélküli társadalma" középen van a fasizmus állítólag osztályfeletti „népközössége" és a dolgozó osztályok harcos szövetkezetének népközössége között. A szocializmus osztályok feletti, általános „népi" programmá válik, akkor ennek a „szocializmusnak" szempontjából a paraszt és a munkás közötti *osztálykülönbség* épp oly kevésbé fontos, mint a munkás és a tőkés, a nagybirtokos és a nincstelen közötti *osztályellentét*. Itt a „nép" többé nem a dolgozó osztályok élő közössége, hanem valamennyi osztály misztikus közössége, melyben az osztálykülönbségek — legalább a népbolondítók, a legendagyártók szerint — „megszűnnek".

Vannak, akik keveslik a nép egyes osztályainak *szövetkezését* közös célok kivívására; puszta érdekházasságnak tartják, aminek nincs lángja és lobogása, nincs ereje és lendülete. Ennél többet szeretnének: igazi „népi egységet", teljes egybeolvadást. Az osztályok szövetkezését túl ésszerűnek, külsőlegesnek tartják, mert a politikai és világnézeti alkudozásokkal és engedményekkel jár. Ők többre vágynak, olyan „mozgalomra" amely lenyúl a népi mélytalajba és a teljesség igényével lép fel. És valóban az ember nemcsak kenyéren él. Helyesebben: a kenyér nemcsak lisztből áll, nemcsak a mai nap eledele, hanem a jövőé is, az egész élet kenyere, tehát alkatrészei között ott kell lennie valaminek, ami az igaz, szép, boldog, emberi, tehát teljes élet tápanyaga. Az emberiségnek, a népnek olyan kenyér kell, amelyért élni és halni tud.

De vajon nem lehetnek-e a dolgozó osztályok *szövetkezésének* is olyan céljai, melyekért érdemes élni és halni? A lángolást és lelkesedést, az egységet és egybeforrást a népmozgalmak nem az egyes osztályok között önnálló különbségek *megszűnéséből* merítik, hanem közös érdekeikből, a közös nagy harci célokból. És átmeneti célok is lehetnek *nagy* célok, pedig tudjuk, hogy elérve őket, még nem oldottuk meg társadalmunk minden ellentmondását. A francia forradalomban nem volt-e elegendő tűz és láng, egységbe forrasztó erő a forradalmi haza védelmére, pedig ez csak közös érdek volt, népi egységről, osztálykülönbségek és ellentétek megszűnéséről szó sem lehetett. Mondhatnánk, hogy van „mítoszt" teremtő ereje a demokratikus népi összefogás gondolatának is! De az a „mítosz" arra való, hogy a néptömegek *valóságos érdekeiben* és *valódi osztályhelyzetében* gyökerező harc lendületét és erejét *fokozza fel*, ellentétben a másik "mítosszal", melynek célja, hogy *elfeledtesse* a néptömegekkel a valóságot, elkendőzze az osztályellentéteket és a népet valódi érdekeivel ellentétes célok szolgálatába állítsa. Az osztálynélküli társadalom *ígérete* az osztályok

megszűntetése, vagyis a termelőeszközök magántulajdonának megszűntetése nélkül a hazug mítoszok közé tartozik, melynek célja: a dolgozók tisztánlátását megzavarni.

Mi hát a népközösség? Szerintünk: bizonyos osztályok szövetkezése, tudatos vagy ösztönös összefogása közös célok kivívására. A fasiszták szerint: az egyfajtájúak misztikus „osztálynélküli" közössége. És a népiesek szerint? A „nép"-fogalom az ő gondolkodásukban arra való, hogy kiküszöbölje az *osztály-fogalmat*, tehát misztikus elemeket tartalmaz, másrészt arra, hogy a reakció tisztára misztikus, faji „nép"-fogalmával szemben a parasztelemet, tehát a társadalmi elemet hangsúlyozza. Ez a felemásság, ez a „középúton" lebegés vezet arra, hogy a reakciósok hol mint „baloldaliakat" támadják őket, hol pedig számítanak rájuk. Mi a gyakorlati jelentősége ennek a fogalomzavarnak? Világosan szólva az, hogy a nép misztikus fogalma: a felső osztályok fegyvere a nép ellen. A nép reális (osztály) fogalma: az alsó osztályok fegyvere a felsők ellen. A népközösség: *harci program* mindkét esetben... De míg a népközösség osztályfogalmának az a követelmény a tartalma, hogy a népet alkotó osztályok tudatosan fogjanak össze közös ellenségei ellen, addig a népközösség „osztályfölötti" fogalmának az a tartalma, hogy megakadályozzák a demokratikus népi összefogást és ezért az uralkodó osztály olyan szempontokat, érzéseket igyekszik megtenni a „népközösség" alapjának, melyek arra valók, hogy a néppel elfeledtessék valódi érdekeit, a dolgozók és kizsákmányolók állítólagos „sorsközösségére" irányítsák a tömegek figyelmét és érzéseit.

Magyar és magyar között természetesen van „sorsközösség". Ez egyik alapja annak, hogy van egységes magyar kisebbség, melybe úr is, paraszt is, koldús is, gazdag is beletartozik. Ez a „sorsközösség" azonban sajátságos valami. Dózsát és Zápolyát is „sorsközösség" kapcsolta össze. De az a sorsközösség, mely Dózsát Mészáros Lőrinccel, a jobbágyságot a bocskoros nemességgel, az alsó papsággal kapcsolta össze, mégiscsak más természetű volt, mint az, mely Verbőczy nemesi „nemzetét" a jobbágysághoz fűzte. Hogy hazai nyelven beszéljünk: a nem Oraveczek érdeke, hogy ezt a fajta „sorsközösséget" misztifikálják, elhazudják belőle, hogy egymással szemben álló osztályok „sorsközösségéről" van szó és szembeállítsák azzal a másik sorsközösséggel, amelyet *egymással vállvetve harcoló osztályok egysége teremt*. A népi sorsközösség: osztálykózösség, érdekek, eszmék közössége — harci közösség. Az osztály feletti misztikus „népközösség": fasiszta hazugság.

Természetesen létrejöhet — bizonyos korokban és célokra — harci közösség alsó és felső osztályok között is. A 48-as magyar forradalom példa erre. De *éppen a 48-as szabadságharc szemlélteti legjobban, hogy a náci-egység gondolatának és az osztálykülönbségek megszűnése gondolatának összekeverése nem a nép érdeke, nem alulról, hanem felülről származó gondolat.* A 48-as jobbágyok érdeke az volt, hogy a nemzeti egységen belül továbbra is fönnálló külön osztályérdekeiknek tudatában legyenek, hogy el ne feledjék: a függetlenség kivívására csak szövetkeztek uraik egy részével, de közös harcban való részvételükkel az ellentét úr és paraszt közt korántsem „szűnt meg".

Manapság lépten-nyomon olyanokba ütközünk, akik „népi" politikáról szavalnak, s a „népközösség" programját hivatalosan is a demokrácia ellen játszák ki. Ezért jövőnk szempontjából életbevágóan fontos, hogy tudjuk: a demokratikus népi egységnek semmi köze ahhoz a „népközösség"-hez, melyről különböző oldalakról prédikálnak.

Így állunk a jelszavakkal és a mögöttük levő vagy mögéjük bújtatott valósággal. Hangsúlyozzuk: náluk az irányok csak kialakulófélben vannak és a legveszedelmesebben népellenes is kénytelen a demokrácia jelszavait használni, hogy magának hitelt szerezzen, mert kevés olyan dolog van a világon, amit népünk legszélesebb rétegei úgy gyűlölnének, mint az erőszak parancsuralmát. Hozzátehetjük, nem alaptalanul.

Hogy meg tudjuk különböztetni a konkolyt a búzától, a méregkeverőket a baráttól, a jelszavak igazi értelmével is meg kellett, hogy ismerkedjünk.

De térjünk vissza a jelszavak világából a földre. Nézzünk a kérdések szemébe. Életünkben a politika mindig nagy szerepet játszott. Akkor is, amikor volt ún. szabad közélet, akkor is, amikor politikáról még négyszemközt sem mertek beszélni az emberek. Azonban — és ez még a múlt hibáin fölépülő „a

politika úri huncutság" elve — a magyarság széles rétegeit átfogó célkitűzés és akarás nem volt, mert nem lehetett. Nem lehetett az osztályok fönnállása miatt, és nem lehetett a fölülről egymást kinevező vezérek miatt sem. Ami életünk utolsó húsz éve alatt történt, mindenképpen odahatott, hogy bennünk kifejlessze az ún. kisebbségi öntudatot. Ez nem is lehetett másként. Csakhogy sorsát mindenki, minden réteg másképp érzi. A magyar földmunkásoknak a föld hiánya fáj; ez fáj az egykori nagybirtokosoknak is, persze egészen másképp. A nagyiparosnak, bankárnak a hitelpolitika fáj; a középosztálybeli értelmiségi állások után siránkozik, stb., stb. Hát bizony nehéz, nagyon nehéz — elvileg lehetetlen is — egy átfogó, mindenki baját egyképp istápoló programot adni, hisz ami igazán közös, az majdnem csak a kultúrkérdések körébe tartozik. És jellemző, hogy akkor is, amikor erre, mondhatni, minden lehetőség megvolt, a panaszok, sérelmek fölsorolásának 90 százaléka ebben csúcsosodott ki. (Igaz, hogy nagybirtokosoktól épp úgy nem kívánhatjuk a földosztás kiszélesítésének követelését, mint hajótöröttől a mentőöv eldobását.)

Ha a kérdés mélyére nézünk, itt is különbségeket látunk. Az isten háta mögött levő tanya zsellérjének az iskolakérdés az iskolával, tanítóval, sőt a forgalomba hozható tankönyvekkel még nem nyert megoldást. Neki utak kellenek, hogy a gyerek az iskoláig ne latyakos mezőkön át gázoljon, a gyereknek ruházat kell, hogy télen ne fagyoskodjon, ingyenes, vagy olcsó könyvek, íróeszközök kellenek és végül jobb bér a családapa számára, hogy ne legyen kénytelen iskolaköteles gyermekét munkába adni. Ha másik társadalmi réteget veszünk szemügyre, ugyanígy megtaláljuk a kérdés különleges osztálybélyegét.

Az anyanyelv szabad használati jogának valóraválása elsőrangú emberi szükséglet, de még nem egyenlő a boldogulással. A kultúrát nem lehetett soha anyagi javaktól elválasztani és ma sem lehet. Aki ezt teszi, csal és butít.

Van-e tehát akkor pont, amely kisebbségi társadalmunk minden rétegét, vagy többségét, egyaránt érdekli? Lehetséges-e egység a kisebbségen belül? Menetelhet-e karöltve minden kisebbségi magyar közös célok felé?

Van, lehet, menetelhet. Ha nem mindenki, de a túlnyomó többség igen.

Mik ezek a kérdések?

Elsősorban az annyiszor említett demokratikus népszabadságok. És itt nem vagyunk egyedül, de velünk áll egy arcvonalban Jugoszlávia népeinek 90 százaléka.

Azután a különleges helyi érdekűnek nevezhető vojvodinai kérdések. Az adó, hitel, útépítési, vám- stb. politika. És itt sem vagyunk egyedül.

Hisz ezek — mondhatná valaki — nem kisebbségi kérdések. Téves ilyet állítani.

Miért?

Mert a mi különleges, népi, vagy nemzetiségi követeléseink igazi, valóságos teljesülése, a fönnálló kereteken belül, csak *ezek után* jöhet. Ahol nincsenek demokratikus népszabadságok, ahol nincs szólás-, gyülekezési szabadság, ott a kisebbség kérdései sem nyerhetnek megoldást. Már azért sem, mert nincs, aki a nép nyilvánított óhajának megfelelően kimondja őket. De ha lenne is, a parancsuralmi rendszer, amely a többségi nép érdekeiből is csak a legfölüllállókét veszi tekintetbe, nem adhat jogot a kisebbségnek. Bizonyíték egyrészt az olaszországi és németországi kisebbségek közismert sorsa, másrészt a néhai Csehszlovák Köztársaság kisebbségi politikája.

Mi szövetkezni akarunk. Nyíltan, hátsó gondolatok nélkül, őszintén, becsületesen és megbecsülve a közös úton, közös célok felé haladó útitársainknak a miénktől eltérő meggyőződését, de ugyanezt akarjuk a magunk számára is. Mi hirdetjük: sorakozni még nem késő, mert üt a tizenkettedik óra és a mulasztás végzetessé válhat. Ha egy zászló alá is gyűlünk mindannyian, akik népünk javát akarjuk, akkor is kevesen vagyunk, akkor is szövetséges után kell néznünk és köröttünk és velünk egy sorsban élő népek soraiban. Célunkat: az emberi jogok megvalósulását csak ily egységgel és széles szövetkezéssel érhetjük el.

Nem álmodunk lehetetlent és ámítunk osztálynélküli egységgel. Nem akarjuk sem a magunk, sem mások számára a kultúraellenes, szabadságtipró, idegenből mintázott, vagy éppen az ősi ellenség által számunkra készített rabigát.

(1939. május)

HARMADIK KÖZLEMÉNY

Meddig tart ez őrült hangzavar még?
Meddig bőgtök még a hon nevében?
Kinek a hon mindig ajkain van,
Nincsen annak, soha nincs szivében!
Mit használtok kofa nyelvetekkel?
Évről évre folyvást tart a zaj,
És nem ott-e, ahol volt, a nemzet?
Nincs-e még meg minden régi baj?

Tenni, tenni! ahelyett, hogy szóval
Az időt így elharácsoljátok;
Várva néz rég s oly hiába az
Isten napja s a világ reátok.
Nyújtsátok ki tettre a kezet már
S áldozatra zsebeiteket,
Tápláljátok végre a hazát, ki
Oly sokáig táplált titeket.

(Petőfi, 1847)

Örömmel állapítjuk meg, hogy sajtónk — néhány nyomdafestékre nem érdemes, gyűlölködő és becsületes szándékot és hitet bemocskolni akaró írástól eltekintve — komolyan hozzálátott kisebbségi életünk sorsdöntő kérdéseinek tárgyalásához. Azok után, amit lapunkban a fenti cím alatt, de egyéb közleményekben is, eddig közzétettünk, jelen cikkünkben le akarjuk fektetni kisebbségi életünkre vonatkozó álláspontunkat.

Az eddig nem egységes, sokszor egymás ellen harcoló csoportok összefogása csak tiszta és leszögezett szándékok ismeretén nyughat; csak a közös munkálkodásból és elsősorban az *egyenrangúság* elismeréséből fakadhat, valamint úgy, hogy a közösségre lépettek egymást nem támadnák és minden vitás kérdést egymás közt, megegyezéssel intéznének el. A jövő mutatná azután meg, hogy ki rendeli magát önzetlenül a közös célok alá és ki hajhássza a maga, vagy klikkje érdekeit.

A nyílt, őszinte, férfias beszéd pedig a félreértéseket és félremagyarázhatóságokat küszöbölné ki.

Elgondolásaink a gazdasági és kulturális kérdéseket ölelik fel és azok teszik politikai állásfoglalásunk alapját. Azt is le kell még szögeznünk, hogy elgondolásaink a *mából* fakadnak és a *mai* körülményekhez szabtuk őket.

A jugoszláviai magyarság több mint négyötöde él Vojvodinában. Ez azt jelenti, hogy az életünket érintő kérdések tárgyalásánál Vojvodina a legfontosabb, mert politikai súlyt jelentő számbeli erőt csak *itt* alkotunk.

Népünk egyharmada városokban, és kétharmada falvakon és nagyközségekben él. Tehát kisebbségünk legnagyobb része földmívelő. A birtokmegosztást nem ismerjük pontosan. Azt tudjuk, hogy földmívelőink túlnyomó részét kb. kétharmadát földtelenek, vagy olyanok alkotják, akik birtokukból megélni nem tudnak. A városlakók megoszlása hozzávetőlegesen: egyharmada munkás, egyharmada kisiparos, kiskereskedő, egyötöde értelmiségi, hivatalnok és szabad pályán levő, maradék egy tizede pedig nagybirtokos, nagyiparos, pénzember, stb.

Körülbelül így fest a vojvodinai magyarság társadalmi összetétele. Ez parancsoló tény, melyet mindig szem előtt kell tartanunk, melyhez alkalmazkodnunk kell.

A célkitűzések és akarások két pontba foglalhatók. Ezek: 1. a meglevő javak, jogok megőrzése és 2. azok kiszélesítése.

Ha tudni akarjuk mivel rendelkezünk, akkor leltárt kell csinálnunk. Ez a leltár sajnos nagyon szűkös és nagy szegénységet mutat. Amink van, a java csak papíron a mienk. Ez még inkább kötelezővé teszi számunkra a munkát és az összefogást.

Ha most sorba vesszük társadalmi rétegeződésünk egyes csoportjainak mik a hiányai, óhajai, elsősorban a legszámottevőbb csoport: a földmunkások és szegényparasztok felé kell fordulnunk. Itt a *föld* a kívánságok kezdete és koronája. Ezen kívül a jobb napszámot kiharcoló szervezkedés szabadsága, anyanyelvű iskolák, szabad nyelvhasználat, jobb egészségügyi szolgálat (orvosok,

szülésznők, kórházak, olcsó és ingyenes orvosságok). Ezen elemi természetű **követelések elől nem lehet kitérni.**

A társadalmi ranglétrán egy fokkal följebb állok a középbirtokosok. Ők olcsó hitelt, mértékletes adózást és jó árakat, szabad kereskedelmet, jobb közlekedést, magyarán: utakat, iskolákat, szakiskolákat, a föld eredményesebb műveléséhez szükséges eszközök és anyagok (műtrágya, kékkő, gazdasági szerszámok, stb.) mai magas árainak leszállítását akarják, ami csak a vámtételek csökkentésével és a kartelek megrendszabályozásával érhető el. Az egészségügyi követelések itt nagyjából egyeznek a fent mondottakkal.

Menjünk most a városba.

Látjuk, hogy egyrészt a nagyobb állami- és magánvállalatokat leépítették, vagy az ország belsejébe szállították, másrészt, hogy az állami üzemekbe való felvételnél érvényesülő szempontok a magyar nemzetiségű munkásokra cseppet sem mondhatók előnyöseknek. Az iskola és az anyanyelven való tanulás a munkásságra nézve ugyancsak fontos. Nagyjából így körvonalazhatnánk a munkásság sérelmeinek kisebbségi részét. Ezenkívül a vojvodinai munkabérek az egész országban a legalacsonyabbak, a szakszervezeti mozgalom a nemzetiségi terület adta korlátok bélyegét viseli. Vegyük ehhez városaink közismerten rossz egészségügyi viszonyait, a munkásbiztosítással szemben emelt kifogásokat és mondhatnók kész programmal állunk szemben.

A városi kisemberek panaszai az adó, hitel, közlekedés, nyelvhasználat, iskola, stb. kérdéseire terjednek ki.

A hivatalnokokat és szabad pályán levőket a nyelvhasználat, az állami és községi — közigazgatási — hivatalokban való alkalmazás, sajtó, iskola kérdései érintik legjobban.

Népünk egy tizedét kitevő legfelsőbb rétegek — nagyiparosok, pénzemberek, nagybirtokosok — követelései majdnem tisztán gazdasági természetűek: adózás, útépítés, hitel. A nyelvhasználat, iskola, sajtó náluk másodrangú szerepet töltenek be. A nagybirtokosok ezenfelül elsősorban a földosztásból megmaradt s azóta szerzett földjeiket akarják megtartani és minden erejükkel elzárkóznak az újabb földosztásnak még a gondolatától is.

Nagy vonásokkal, rövidre fogva és általánosítva ilyen társadalmunk keresztmetszete és ilyenek az egyes rétegek hiányai, sérelmei — követelései. Hangsúlyozzuk: *nagy általánosságban.* Mert ezek vidékenkint és egyénenkint akként módosulnak, ahogy az illető hely, személy beállítottsága ezt megkívánja.

Minden vezetés sikerességének alapföltétele a tisztánlátás. Tudni kell kikért megy a mozgalom, kikre támaszkodik, milyen erőket tud csatasorba állítani.

Kisebbségünknek hozzávetőlegesen 80 százalékát napi munkájából élő, városi és falusi dolgozók alkotják. Nézetünk, hogy a munka fő részét erre a tömegre kell alapozni, ami azt jelenti, hogy helyzetünket tanulmányozni és onnan eredő tapasztalatokat az épülő program sarkkövévé kell tenni. Vagyis a föld nincstelenjei, szegényei és középbirtokosai, a városi munkásság, kisemberek és értelmiségiek adnák az összefogás magvát és tömbjét. Hogy a legfelső réteg, melynek kívánságai, amint láttuk, nem mindenben hozhatók közös nevezőre a 90 százalék kívánságaival, hogy ez a réteg a népünk igazi emelését célzó munkát, a dolgozók sorsának javulását hajlandó lesz-e önzetlenül támogatni, vagy sem, nem lényegtelen; de elmaradásuk nem olyan akadály, amin az igazi *népi összefogás szekere fölborulna.* Mindenkiért, aki segíteni tudna, kár ha elmarad, de *a népek sorsát nem egyének, vagy vékony rétegecskék építik, hanem maga a dolgozó nép.*

A sikernek alapja a *szervezkedés.* Közvetlen közelünkben a példák sorozatát láthatjuk. Nézzük meg a németséget. Náluk nagybirtokosokat nem találunk, de annyi nincstelent sem, mint nálunk. Hogy a válsággal szemben Vojvodinában ők bizonyultak legellenállóbbaknak, ennek az oka szövetkezeti szervezeteik kiépített hálózatában keresendő. *Szövetkezetekre van égető szükségünk.* A gazdasági fölemelkedést szövetkezeteink kiépítése hatalmas mértékben lendítené előre. Ezért egyik feladat, amelynek elvégzését azonnal meg kell kezdenünk, a szövetkezetek szervezése. Ide szakemberek kellenek, *föl kell tehát állítani egy szövetkezeti iskolát.*

Kulturális téren a meglevő szervezetekből — olvasó- és kultúrkörökből — ki kell küszöbölnünk az urambátyámos, kártyázó, ivó és elnökösdi légkört és azokat tényleg olvasó és haladó szellemű kultúrkörökké, vagyis igazi céljaiknak megfelelő szervezetekké kell átalakítani.

Mostohagyerek szerepét játszó irodalmunkat csak úgy tehetjük egészségessé, virágzóvá, *ha saját erőnkből* egy kiadóvállalatot létesítünk.

Műkedvelő, operettes, káros ábrándokat ébresztő színjátszásunk kellő útmutatás mellett a népnevelés és a népi kultúra erős eszközévé válhat. *Népi ellenőrzés alatt álló központi irányítószerv szükséges.*

Iskolák, tanerők és tankönyvek, ugyanúgy, mint az adók, vámok, utak hitelkérdései a közvetlen politika terére tartoznak. Ami ezekből van, az kevés. Elég, ha arra gondolunk, hogy 1921-ben népünk 21 százaléka volt írástudatlan. Azóta a magyarul írni-olvasni tudók száma csak csökkent.

Az egészségügyi szolgálat emelése részben az állami, bánsági és községi elintézendők sorába tartozik, de az egészségügyi szövetkezetek alakítása annak javulását nagy mértékben elősegítené. Ne feledjük el, hogy

a magyarság halálozási arányszáma tízezer lélekre 187,
míg az átlagos dunabánsági halálozási arányszám 150;

hogy a csecsemőhalandóság népünk soraiban óriási:

Vojvodinában ezer élveszületett közül élete első évében meghalt

német	*zsidó*	*magyar*	*ruszin*	*román*
120	144	192	204	218

Ezek a számok cselekvést követelnek!

Nem akarjuk mondanivalónkat túl hosszúra nyújtani. Fölvonultattuk a megoldásra váró, fájó pontokat, amelyek megjavítása csak közös erővel lehetséges, és amelyek sürgetik az összefogást. Ez pedig lehetséges anélkül, hogy bármelyik fél feladná elveit, behódolna a másik előtt.

Parancsoló szükség egy olyan kisebbségi program lefektetése, amely a fönnálló viszonyokat tekintetbe veszi és célkitűzéseit társadalmunk rétegeződéséhez szabja, hogy ennek valóraváltására *népi szövetkezésbe* lehessen csoportosítani az összes hatóerőket. A közösen megalkotott és elfogadott program életrekeltésén való munkálkodás azután közel hozná egymáshoz az eddig különállókat és minden bizonnyal megszülné a mag későbbi gyümölcsét az egységet. Mindennek rugója a magyar közélet demokratizálása.

Jugoszláviában — Vojvodinában élünk. Ez volt kiindulópontunk és most térjünk ismét vissza annak fő jellegzetességére: a nemzeti tarkaságára. Ha ebből a szemszögből nézzük a dolgokat — és reálisan gondolkodva másként nem tehetünk —, látjuk, hogy mindenféle elszigetelt haladás lehetetlen. A közös érdekek sikeres védelme az összes itteni tényezők mind nemzetiségi, mind osztálytagozódottságainak együttes munkáját és későbbi szövetkezését ellentmondást nem tűrve követeli.

Éppen ezért két munkakör áll előttünk. Népünk belső szervezése és a többi itt élő nemzetekkel való baráti kapcsolatok és a közös fellépés megteremtése, kiépítése és elmélyítése. Ez a munka azután önmagából termelné ki nemcsak az eddig eldugott, elveszett tehetségeket, de a gazdasági megerősödést is, és a szervezett érdekképviseleteken keresztül az itt élő *egymásra utalt* népeknek megadná azt a politikai súlyt, amely az államélet irányításában való arányos részvétel elengedhetetlen követelménye.

Magától értetődő, hogy ezen feladatok sikeres megoldása csakis a legszélesebb demokrácia alapján képzelhető el, amely az érdekeltek szabad véleménynyilvánítását minden tekintetben lehetővé teszi.

Népünknek nem bálványozott vezérekre, hanem szilárd vezérelvekre, átfogó, odaadó, tanító és főképp szervező munkára van szüksége. Enélkül elveszett.

Szakítanunk kell a magát kortesvacsorákban kiélő, dinom-dánom patópálsággal és az örökös alkudozásokkal. Ez a régi módszer azért nem vezethetett eredményre, mert a tárgyalófelek mögül hiányzott a tömegek aktivitása. A mindent felülről való intézés pedig abba a közönybe vezetett, amely ma minden komolyabb, terjedelmesebb alapokra helyezett megmozdulásnak a ke-

rékkötője. Nekünk a fennálló politikai, gazdasági keretek között kell keresnünk azt a megoldást, amely a létet, a haladást, a boldogulást, a fejlődést biztosítja. És éppen azért, mert reálisan számolunk a körülményekkel, nem délibáb politikát, de az egyedül lehetséges megoldást: *a népek testvéri együttműködésére épített, népszabadságokon alapuló kulturális-gazdasági mozgalmat és politikát akarunk.*

Szándékosan kerültük minden divatos jelszó emlegetését. *Mert nem a jelszó a lényeg, a szó, hanem a tett. És ma elérkezett a tettek ideje.*

(1939. június)

E számunk már nyomdában volt amikor dr. Steinfeld Sándor 67. évében hirtelen elhunyt. Dr. Steinfeld a háború előtti időszakban a jugoszláviai magyar marxista publicisztika élgárdájához tartozott és a Mayer Ottmár szerkesztette Híd főmunkatársa volt. Az ő szerkesztésében indult meg, immár a szocialista Jugoszláviában, a Híd új sorozata. Élete sora úgy alakult, hogy szakorvosi tevékenysége töltötte be munkásságának utolsó negyedévszázadát, de dolgozott a háború előtti munkásmozgalom történetének feltárásán is. Társadalmi megbízásból Mayer Ottmár életútja megírásán dolgozott, amiben hirtelen halála szakította meg. Halálával az idősebb korosztály jelentős marxista publicistáját vesztettük el, folyóiratunk meg induló első számának munkatársát.